

Learoesoejkesje - religijovne jih etihke, saemien soejkesje, ektiefaage studijeryöjreden ööhpehtimmieprogrammesne

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på bokmål.

Mieriedimmine vihtiestamme Maahtoedepartemeenteste 15.11.2019.
Eksameneöörnege vihtiestamme Maahtoedepartemeenteste 29.06.2020.

Faamosne 01.08.2022 raejeste

Faagen bijre

Faagen relevaanse j̄ih vihkeles aarvoeh

Religijovne j̄ih etihke lea vihkeles faage juktie j̄ijtjemse, mubpieh j̄ih veartenen sov bijre guarkedh. Barkoen tj̄irrh gelliesáarhts religijovnigujmie j̄ih jieledevuajnoejgujmie learohkh edtj̄ieh daajroeh, tj̄iehpiesvoeth j̄ih vuajnoeh evtiedidh mah dejtie rȳjrehtieh gellievoetem gietedidh aarkebiejjien-, seabradahke- j̄ih barkoej̄ieliedisnie. Faage edtja onterdæmman r̄ihpestidh j̄ih skreejrehtidh filosofeles gyhtjelassh goerehtidh. Etihkeles ussjedadtemen tj̄irrh faage mierieh vadta goerehtidh j̄ih tj̄ielkestehd mij hijven j̄ih reaktoe indivijdese j̄ih seabradahkese daan biejjien j̄ih b̄ætijen aejkien. Naemhtie faage hammoedimmiem eevtjie j̄ih learohkide rȳjrehte j̄ieledem haalvedh, meatanárroejinie árrodh mah d̄iedtem vaeltieh, j̄ih monnehke seabradahkem sjugniedidh. Learoesoejkesje lea v̄iedteldihkie saemien aarvojne j̄ih saemien gielesne, kultuvresne j̄ih seabradahkej̄ieliedisnie.

Gaajhkh faagh edtj̄ieh viehkiehtidh lierehtimmien aarvoeváaromem realiseeredh. Religijovne j̄ih etihke edtj̄ieh learohkide daajroem vedtedh religijovni, jieledevuajnoej j̄ih etihken bijre, j̄ih goerkesem vedtedh kulturelle gellievoeteste j̄ih identiteeteste. Daate vihkele juktie maehdeth identifiseeredh j̄ih mielem vaeltdh aehpide mah j̄ijhtieh gosse learohkh edtj̄ieh haestemh gietedidh ektietij̄jen. Daajroe faagesne váaromem vadta ihke learohkh maehdeth ussjedadtedh guktie mij̄j̄ieh ektesne jielebe ovmesse aarvoejgujmie, vuajnoejgujmie j̄ih jieledevuajnoejgujmie. Faage edtja viehkiehtidh guktie learohkh goerkesem almetjereaktide evtiedieh gosse áadtj̄oeh ussjedadtedh vihkeles aarvoej bijjeli goh almetje-aarvoe j̄ih eatnemem ááktedh. Faage aaj viehkehte learohki demokratijegoerkesem tj̄ielkestidh gosse dejtie daajroem vadta religijovnen j̄ih jieledevuajnoen bijre aktene j̄ienebeláhkoe-, unnebeláhkoe- j̄ih aalkoealmetjenperspektijvesne. Faage learohkide haarjanimmiem vadta etihkeles ussjedadtedh j̄ih viehkehte learohki varjasjimmiefaamoem evtiedidh. Learoesoejkesje lea v̄iedteldihkie saemien aarvojne j̄ih saemien gielesne, kultuvresne j̄ih seabradahkej̄ieliedisnie.

Jarngbiehkieh

Daajroe religijovni j̄ih jieledevuajnoej bijre

Faage edtja daajroem j̄ih goerkesem vedtedh religijovni j̄ih jieledevuajnoej bijre voenges, nasjonaale j̄ih veartenevijries, j̄ih indivijde-, dáehkie- j̄ih aerpievuekien daltesisnie. Learohkh edtj̄ieh aaj goerkesem áadtj̄odh guktie religijovnh j̄ih jieledevuajnoeh Leah meatan histovrijes prosessine j̄ih Leah v̄iedteldihkie seabradahkej̄arkelimmide j̄ih kultuvre-aarpan. Learohkh edtj̄ieh gelliesáarhts regijovnigujmie j̄ih jieledevuajnoejgujmie áahpenidh, j̄ih ovmesse aerpievuekiej̄ sisnjelds gellievoetine. Faage edtja váaromem

vedtedh ussjedadtedh jienebelåhkoe-, unnebelåhkoe- jìh
aalkoealmetjenperspektijvi bijjeli Nöörjesne.

Goerehtimmie religijovnijste jìh jieledevuajnojste ovmessie vuekiejgumie

Learohkh edtjeh religijovnh jìh jieledevuajnoeh goerehtidh goh laavkeme
fenomeenh åtnoen tjìrrh jeereldihkie vuekijste. Dej goerkese religijovnijste jìh
jieledevuajnojste veelebe goerehtamme sjædta jìh haastasåvva analyjsen jìh
laejhtehks ussjedadtemen tjìrrh gaaltiji, nåarmi jìh definisjovnefaamoen bijjeli.
Daajroe ovmessie vuajnoej jìh definisjovni bijre religijovnijste jìh
jieledevuajnojste lea meatan jarngbiehkesne jìh lea vihkeles juktie
gellievoetem guarkedh jìh gietedidh.

Goerehtimmie eksistensijelle gyhtjelasijste jìh vaestiedassijste

Faage lea ovmessie vuekiej bijre guktie almetjh Leah gyhtjelassem mielen,
identiteeten jìh riektesvoeteguvvien bijre gietedamme religijovni,
jieledevuajnoej, etihken jìh filosofijen tjìrrh. Faage edtja nuepiem vedtedh
ussjedadtedh, filosofeles soptsestalledh jìh onterdidh viehkine eksistensijelle
gyhtjelassh goerehtidh. Learohkh edtjeh aaj mahtedh gyhtjelassh gietedidh
mej bijre tjarke ovsiemes.

Maehtedh mubpiej perspektijvem vaeltedh

Faage edtja learoehkidie nuepiem vedtedh jìjtsh vuajnoeh evtiedidh gosse
gaskesem utnieh mubpiejgumie sisnjelds- jìh ålkoelistie-perspektijvi tjìrrh, jìh
soptsestallemen jìh ussjedadtemen tjìrrh hedtiej jìh joekehtsi bijjeli. Naemhtie
faage edtja viehkiehtidh guktie learohkh iedtjem jìh åaktemem sinsætnan
evtiedieh saah magkeres kulturelle, sosijaale, religijööse jallh jieledevuajnoe
mubpieh utnieh. Faage edtja viehkiehtidh guktie learohkh
gellievoetemahtoem evtiedieh. Saemien perspektijvh Leah meatan. Teemah
tjoelen jìh funksjovnemahtoem bijre aaj meatan.

Etihkeles ussjedadteme

Learohkh edtjeh maehtedh etihkeles aehpieh damtijidh jìh moralske
gyhtjelassh digkiedidh viehkine jìjtsh dååjrehtimmijste, maehtedh jìjtjemse
tsiehkien sijse biejedh jìh mahtoem utnedh ovmessie etihkeles maalli jìh
baakoetjerti bijre. Etihkeles ussjedadteme nuepiem vadta stoerre jìh smaave
gyhtjelassh, vigkieh jìh haestemh gietedidh, mah vihkele
skuvleseabradahkese, aarkebeajjan jìh abpeveartenen seabradahkese.
Filosofeles ussjedimmievuekieh learoehkidie dirregh vedtieh
argumentasjovnh jìh lahtesh analyseeredh.

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe j̄ih jieledemaalveme

Faagesne religijovne j̄ih etihke d̄ihthe d̄aaresthfaageles teema almetjehealsoe j̄ih jieledemaalveme edtja gyhtjelassh buektedh j̄ijtse identiteeten bijre, j̄ih mij hijven jieledema lea. Faage nuepiem vadta ussjedadtedh man stoerre aarvoe lea sinsitniem guarkedh j̄ih man vihkele lea j̄ijtse raasth biejedh. Barkoe etihkeles j̄ih eksistensijelle gyhtjelasigujmie maahtoem vadta haestiedihks gyhtjelassh gietedidh j̄ijtse j̄ieliedisnie, aaj gyhtjelassh goh mirrestalleme, tjoele j̄ih seksualiteete.

Demokratije j̄ih meatan̄arjevoete

Faagesne religijovne j̄ih etihke d̄ihthe d̄aaresthfaageles teema demokratije j̄ih meatan̄arjevoete learokh edtjeh maehdedh mubpiej perspektivem vaeltedh daajroen tj̄irrh religijovni j̄ih jieledemaalveme bijre. Gosse learoehkidie böörede haestemh digkiedidh soptsestimmiereaktan j̄ih gaskesadtemen bijre aktene gellielaaketje seabradahkesne faage demokratijem j̄ih meatan̄arjevoetem vadta. Gosse meatan etihkeles ussjedadtemisnie learokh buektiehtieh faamoem j̄ih ålkoestimmiem digkiedidh j̄ih gyhtjelassh siejhme n̄aarmigujmie gihtjedh.

Monnehke evtiedimmie

Faagesne religijovne j̄ih etihke d̄ihthe d̄aaresthfaageles teema monnehke evtiedimmie learokh åadtjoeh eksistensijelle gyhtjelassh goerehtidh j̄ih meatan̄arrodh etihkeles ussjedadtemisnie eatnemen bijjelen j̄ih almetjen sijien bijre eatnamisnie. Daate teemah feerhmie goh almetji b̄aetijen aejkieh j̄ih vierhtiēatnoe, j̄ih mah perspektivh religijovnh j̄ih jieledemaalveme disse utnieh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth religijovnesne j̄ih etihkesne lea faageles teemah tj̄ielkestidh j̄ih digkiedidh veele gieline j̄ih reaktoe åtnoen tj̄irrh faagebaakoetj̄iertijste. Lea soptsestalledh vihkeles aarvoej j̄ih eksistensijelle gyhtjelassi bijre. Lea aaj maehdedh ovmessie mielh religijovne-, jieledemaalveme- j̄ih aarvoegyhtjelassi bijre gietedidh guktie d̄ihthe fiereguhten integriteetem gorrede.

Maehdedh tjaeledh

Maehdedh tjaeledh religijovne j̄ih etihkefaagesne lea maehdedh faageles teema tj̄ielkestidh j̄ih digkiedidh mah leah sj̄iehtedamme ovmessie

laavenjasside religijovnen, jieledvuajnoen j̄ih etihken sisnjelen. Lea aaj maehthedh faageles baakoetjierth j̄ih teemah digkiedidh, j̄ih maehthedh ellies etihkeles argumentasjovnem tseegkedh. Maehthedh tjaeledh religijovnesne j̄ih etihkesne lea aaj maehthedh gaaltijh laejhtehkslaakan j̄ih ussjedammeslaakan nuhtjedh.

Maehthedh lohkedh

Maehthedh lohkedh faagesne religijovne j̄ih etihke lea maehthedh vaeljehke religijööse teeksti bijjeli ussjedadtedh, j̄ih guarkedh guktie ovmesseie toelhkestimmievuekieh dagkerh teekstijste leah viedteldihkie religijovni sisnjeles gellievoetine. Lea aaj maehthedh gaaltijh varjasjidh relevansen, ulmien j̄ih seedtije- j̄ih dåastojeperspektijven mietie. Lea aaj vissjelesvoetem vuesiehtidh gosse guhkebe faageteeksth l̄ahka, j̄ih åtnoem guarkedh faagebaakoetjierthijste daejnie, j̄ih maehthedh gelliesårhts teekstine vaaksjoehtidh.

Maehthedh ryöknedh

Maehthedh ryöknedidh faagesne religijovne j̄ih etihke lea maehthedh lohkedh j̄ih digkiedidh statistihkeles materijellem mah leah religijovni, jieledvuajnoej j̄ih etihken bijre, j̄ih varjasjidh maam relevanside daate åtna juktie religijovni j̄ih jieledvuajnoej sijjiem seabradahkesne guarkedh.

Digitaale tjiehpiesvoeth

Digitaale tjiehpiesvoeth religijovnesne j̄ih etihkesne lea gaavnedh j̄ih ussjedadtedh guktie digitaale areenah åtnasuvvieh bievnesidie j̄ih baajnehtæmman religijovne- j̄ih jieledvuajnoesuerkien sisnjelen. Lea aaj gaavnedh, toelhkestidh j̄ih varjasjidh ovmesseie gaaltijh gosse faageaamhtine barka religijovnen, jieledvuajnoej j̄ih etihken bijre. Lea aaj maehthedh daajroem j̄ih goerkesem utnedh etihkeles bieliej bijre digitaale gaskesadtemisnie. Minngemes tjiehpiesvoete edtja daajroem vedtedh dåeriesmoerh gietedidh mah leah j̄ijtse j̄ih mubpiej digitaale identiteeten bijre.

Maahtoelmieh j̄ih varjasjimmie

Maahtoelmieh j̄ih varjasjimmie

Maahtoelmieh

Lierehimmien ulmie lea learohke edtja maehthedh

- vihkeles væhtah luvlege jìh jillege religijovne- jìh jieledevuajnoeaerpievuekine àehpiedehtedh jìh viertiestidh, aaj kristelesvoete jìh islaame
- goerehtidh jìh digkiedidh guktie religijovne lea meatan histovrijes jarkelimmieprosessine abpe veartenisnie jìh daennie laantesne
- religijovnem jìh jieledevuajnoem tjìelkestidh jìh analyseeredh aktene jienebelåhkoe-, unnebelåhkoe- jìh aalkoealmetjenperspektijvesne, leavlojne Saapman jìh Nöörjese
- sjyöhtehke vuesiehtimmieh tjìelkestidh jìh digkiedidh ektiespìelese religijovnen, jieledevuajnoen jìh politihken gaskem
- goerehtidh jìh àehpiedehtedh guktie religijööse motijvh saemien aerpievuekijste leah àtnasovveme populærkulturelle vuekine
- ovmesseie sàarhts religijovne- jìh jieledevuajnoelaejhtemh digkiedidh
- tjìelkestidh jìh digkiedidh vihkeles faagebaakoetjìerth religijovni, filosofijen, jieledevuajnoen jìh etihken bìjre
- analyseeredh jìh vuarjasjidh ovmesseie gaaltijh daajrose religijovni, jieledevuajnoej jìh etihken bìjre
- goerehtidh jìh ussjedadtedh eksistensijelle gyhtjelassi jìh vaestiedassi bìjjeli
- identifiseeredh jìh digkiedidh etihkeles dåeriesmoerh mah leah relasjovni bìjre almetji gaskemsh, gaskesadtemen jìh aalkoeåålmegi reaktaj bìjre
- almetje-aarvoem jìh eatnemen jìjtse-aarvoem digkiedidh teknologeles evtiedimmien vööste
- mubpiej perspektijvem vaeltedh jìh joekehts mielh religijovni, jieledevuajnoej jìh aarvoegyhtjelassi bìjre gietedidh
- dåeriesmoerh digkiedidh àvtelhaarvoej, rasismen jìh sierredimmien bìjre mah dåehkine gååvnesieh
- goerehtidh jìh digkiedidh àssjalommesh almetjen bìjre guktie dah vååjnesasse bàetieh ovmesseie filosofeles aerpievuekine, aaj aalkoeåålmegefilosofijesne

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja viehkietidh lieremem eevtjedh jìh maahtoem faagesne evtiedidh. Learohkh maahtoem faagesne religijovne jìh etihke vuesiehtieh jìh evtiedieh gosse faagen vuekieh jìh daajroeh nuhtjeh religijovni, jieledevuajnoej, etihken jìh filosofijen bìjre goerehtimmesne vihkeles dåeriesmoerijste faagesne. Learohkh maahtoem etihkesne vuesiehtieh jìh evtiedieh gosse sjyöhtehke etihkeles dåeriesmoerh identifiseerieh jìh digkiedieh. Leah aaj maehdedh ovmesseie mielh gietedidh gosse ovmesseie mielh vaeltieh, mubpiej perspektijvem vaeltieh jìh sijjen mielh tjåadtjoehtieh mah fiereguhten integriteetem gorredieh.

Lohkehtæjja edtja sjiehteladtedh guktie learohke lea meatan jìh lieremelastose skreejrehtidh viehkine learohkidie nuepiem vedtedh faageles dåeriesmoerh hammoedidh jìh gaavnedh, jìh laejhtehkslaakan faagen vuekieh

jih daajroeh nuhtjedh ussjedadtemisnie jih argumentasjovnesne. Learohkh edtjeh nuepiem åadtjoeh religijovnem jih etihkem goerehtidh, etihkeles jih filosofeles gyhtjelassi bijjeli onterdidh jih ussjedadtedh. Lohkehtæjja jih learohkh edtjeh learohki evtiedimmien bijre faagesne religijovne jih etihke soptsestalledh. Learohkh edtjeh nuepiem åadtjodh pryövedh. Dan maahtoem mietie maam learohkh vuesiehtieh, edtjeh nuepiem åadtjodh baakoeh biejedh disse maam dååjroeh sijjeh buektiehtieh, jih jijtsh faageles evtiedimmien bijjelen ussjedadtedh. Lohkehtæjja edtja dan guhkiebasse lieremen bijre bihkedidh jih lierehtimmiem sjehteladtedh guktie learohkh maehtieh bihkedassem nuhtjedh sov maahtoem evtiedidh faagesne religijovne jih etihke.

Galhkuvevuvarjasjimmie

Galhkuvevuvarjasjimmie edtja dam tjåenghkies maahtoem vuesiehtidh maam learohke faagesne religijovne jih etihke åtna gosse lierehtimmiem galhkie jåa3 mænngan. Lohkehtæjja edtja soejkesjidh jih sjehteladtedh guktie learohkh åadtjoeh sijjen maahtoem vuesiehtidh joekehtslaakan, mesnie ussjedadteme jih laejhtehks ussjedimmie, ovmessie ektiedimmie. Lohkehtæjja edtja karakterem faagesne religijovne jih etihke biejedh dan maahtoen mietie maam learohke vuesiehamme gosse learohke lea daajroeh jih tjiehpiesvoeth ektesne nuhtjeme.

Vuarjasjimmieöörnege

Galhkuvevuvarjasjimmie

Jåa3 studijeryöjreden ööhpehtimmieprogramme: Learohkh edtjeh aktem galhkuvekarakterem utnedh.

Eksamene learoehkidie

Jåa3 studijeryöjreden ööhpehtimmieprogramme: Learohke maahta njaalmeldh eksamnese geasalgidh ryöjredimmiebieline. Njaalmeldh eksamene dorjesåvva jih sensureereme sjædta voenges.

Eksamene privatistide

Jåa3 studijeryöjreden ööhpehtimmieprogramme: Privatiste edtja njaalmeldh eksamenem vaeltedh. Njaalmeldh eksamene dorjesåvva jih sensureereme sjædta voenges. Fylhkentjælte muana mejtie privatisth edtjeh ryöjredimmiebieliem åadtjodh voenges vadteme eksamenisnie.